

DE ANONYMA

av Bengt Bok

En by någonstans i östra Tyskland, en by och ett koncentrationsläger. Tätt, tätt inpå varandra. Så har det varit sen mitten av 30-talet. 'De anonyma' är en resa i tid och rum genom människorna som bor i byn idag. Genom deras röster. Och lägret, en plats tyngd av berättelser.

THE ANONYMOUS

by Bengt Bok

A village somewhere in eastern Germany, a village and a concentration camp. Very close together. It has been like that since the mid-30s. 'The anonymous' is a journey through time and space via the people who live in the village today. Through their voices. And the camp, a place loaded with stories.

Berättaren;

Är sorg beviset på att människor levt här? Minnet och glömskan.

Det är ett förbryllande område, som en synvilla. Lägret och villorna tätt samman, hoplänkade.

En plats tyngd av berättelser. De grå barackerna, vaktornen, den omgärdande muren. Att stå där i tystnad. Och på andra sidan, byn, husen och trädgårdarna.

(Ljudet av en fluga)

Lägret är så platt, som en evig horisont, en slags öken. Jag kan inte säga varför men när jag står här minns jag plötsligt den äldre mannen jag mötte för några dagar sen. Han berättade att han flera gånger under kriget när han var hemma på permission promenerade på fältet utanför lägret.

(Den gamle mannen på fältet... Wenn ich Heimat-Urlaub...)

Berättaren;

Plötsligt kunde han omslutas av tunn nästan vit rök.

(Den gamle mannen på fältet... Das is öfter passiert...)

Berättaren;

Det hände ofta när han gick där.

(Den gamle mannen på fältet... Der rauch kam aus...)

Berättaren;

Den kom från den höga skorstenen innanför muren. Vinden tryckte ner röken mot marken där han gick.

(Den gamle mannen på fältet... und der Wind drückte...)

Berättaren;

Han förstod senare att det var lägrets krematorium.

(Den gamle mannen på fältet... Später verstand ich...)

Berättaren;

Röken luktade alltid likadant, sa han till mig. Han stod sen tyst och tittade ner i marken. Vad luktade det, frågade jag honom.

(Den gamle mannen på fältet... Er roch nach verbranntem...)

Berättaren;

Det luktade från brända kroppar.

Narrator;

Is sorrow the proof that people have lived here? Memory and oblivion.

This is a puzzling place, like an illusion. The camp and the houses intertwined, linked.

A place loaded with stories. The grey barracks, the watchtowers, the encircling wall. To stand there in silence. And on the other side, the village, the houses and the gardens.

(Sound of a fly)

The camp is so flat, like an eternal horizon, a kind of desert. I cannot say why but when I am standing here I suddenly remember the elderly man I met a few days ago. He told me that several times during the war when he was on leave he walked across the field outside the camp.

(The old man on the field... Wenn ich Heimat-Urlaub...)

Narrator;

Suddenly he was engulfed by thin, almost white, smoke.

(The old man on the field... Das is öfter passiert...)

Narrator;

It often happened when he walked there.

(The old man on the field... Der rauch kam aus...)

Narrator;

It came from the tall chimney behind the wall. The wind pushed the smoke towards the ground where he walked.

(The old man on the field... und der Wind drückte...)

Narrator;

Later he understood it was the camp's crematory.

(The old man on the field... Später verstand ich...)

Narrator;

The smoke always smelled the same, he told me. He stood in silence and looked down on the ground.

What did it smell like? I asked.

(The old man on the field... Er roch nach verbranntem...)

Narrator;

It smelled of burnt bodies.

(Den gamle mannen på fältet... Menschfleisch...)

Berättaren;
Brända människokroppar.

(Den gamle mannen på fältet... Merkwürdig...)

(Fluga och sen slamrande glasdörr och ljud från papper)

Berättaren;
Nu ska vi se. Utdrag ur brevet... Berlin. Berlin, brevet... utdrag ur brevet.
Berlin den 31 juli 1941.
Till SS-Gruppenführer Heydrich, Reinhard Heydrich. Från Riksmarskalken för det Stortyska Riket,
Herman Göring.
Som komplettering till de för er i förordningen från den 24 januari 1939 anförtrodda uppgifterna
ger jag er härmed i uppgift att vidtaga alla nödvändiga organisatoriska, sakliga och materiella
åtgärder som är erforderliga för att kunna genomföra den avsedda slutgiltiga lösningen av
judefrågan. Undertecknat Herman Göring.

(Regn)

Berättaren;
Det här är en av det regnigaste höstarna säger de. Åkrarna stinker av ruttna grödor och floderna
svämmas över. Det känns som att passera en genomskinlig tid när jag återigen möter lägret. Blöt
rostig taggtråd omger mig, stenar, grus och sand. Den ändlöst långa muren, gräset och de tunna
tistlarna. Grusvägen tar mig förbi de grå avlånga byggnaderna, förbi vaktornen och ut genom den
stora portalen. In bland villorna, in i byn. Jag ser en äldre kvinna där borta, hon håller på med sina
blommor i regnet och kylan. Jag är förstummad över närheten till lägret. Rosor klättrar uppför
muren och på andra sidan ligger det.
Hon bjuder in mig vilket jag är tacksam för, regnet börjar bli besvärande. En gästbok ligger på
bordet i hallen. Jag bläddrar i den men inget är skrivet i den. Hon ropar från köket att hon är född
här i huset. Vissa nätter hör hon röster därifrån.

(Den äldre kvinnan... Manchmal...)

Berättare;
Hon liksom nickar åt lägret.

(Den äldre kvinnan... Es ist als ob ich...)

Berättaren;
Det är som om jag aldrig slipper dem, säger hon.

(Den äldre kvinnan... Sie sind immer...)

(The old man on the field...Menschfleisch...)

Narrator;
Burnt human bodies.

(The old man on the field...Merkwürdig...)

(A fly, then a slamming glass door, and sound of paper)

Narrator;
Let's see. Extracts from the letter... Berlin. Berlin, the letter...extracts from the letter.
Berlin 31st of July 1941.
To the SS-Gruppenführer Heydrich, Reinard Heydrich. From the Marshal of the German Empire,
Herman Göring.
In completion of the decree from the 24th of January 1939, I hereby entrust you the task to take all
necessary organisational, factual and material measures required to implement the intended final
solution to the Jewish question. Signed, Herman Göring.

(Rain)

Narrator;
They say that this is one of the rainiest autumns. The fields smell of rotten crops and the land is
flooded. It feels like passing through a transparent time when I see the camp again. Wet rusty
barbed wire surrounds me, stones, gravel, sand. The endless long wall, the grass and the thin
thistles. The graveled path leads me past the grey, long buildings, passing the watchtowers and out
through the huge gate. Between the houses, into the village. I see an elderly woman over there, she
is doing her flowers in the rain and the cold. I am stunned by the proximity to the camp. Roses are
climbing up the wall and on the other side, there it stands. She invites me in which I am thankful
for, the rain is becoming frustrating. There is a guestbook on the table in the hallway. I flick through
it but nothing is written in it. She was born in this house, she tells me from the kitchen. Some nights
she can hear voices from there.

(The older woman... Manchmal...)

Narrator;
She nods towards the camp.

(The older woman... Es ist als ob ich...)

Narrator;
It is as if I never get rid of them, she says.

(The older woman... Sie sind immer...)

Berättaren;

De finns där hela tiden.

Små torkade insekter ligger på golvet nedanför hennes fönster. Hon visar mig var hennes fars uniform hängde och var hans svarta ridstövlar stod. Det var hon som putsade dem... varje dag.

(Den äldre kvinnan... und da...)

Berättaren;

Hon ser mig i ögonen.

(Den äldre kvinnan... Erst viel später habe ich...)

Berättaren;

Det var först långt senare hon förstod vad de gjorde där inne.

(Den äldre kvinnan... was er...)

Berättaren;

Vad han, hennes pappa gjorde. Det är deras röster hon hör nu.

(Den äldre kvinnan... Ich...)

Berättaren;

Det är mörkt här inne i hennes hus. Allt är på något sätt inbäddat i ljudlöshet. Det känns påträngande på något vis.

På en byrå står ett inramat fotografi av hennes mamma förstår jag. Det ser ut att vara taget på 90-talet. Vi står där båda två och betraktar fotografiet.

(Den äldre kvinnan... Meine Mutter ist...)

Berättaren;

Hennes mamma led fruktansvärt av det som hände i lägret säger hon.

(Den äldre kvinnan... Aber sie nie...)

Berättaren;

Men hon pratade aldrig om det.

(Den äldre kvinnan... Dann aus...)

Berättaren;

När hennes far försvann där i slutet brände hennes mamma alla spår efter honom.

(Den äldre kvinnan... Fotos, Kleidung, Bücher...)

Narrator;

They are there all the time.

Small, dried insects lay on the floor underneath her window. She shows me where her father's uniform hanged and where his black riding boots stood. She polished them...every day.

(The older woman... und da...)

Narrator;

She looks me in the eye.

(The older woman... Erst viel später habe ich...)

Narrator;

It was not until long after she understood what they did in there.

(The older woman... was er...)

Narrator;

What he, her father, did. It is their voices she can hear now.

(The older woman... Ich...)

Narrator;

It is dark here inside her house. Everything is somehow embedded in silence. It feels intrusive in a way.

On top of the bureau stands a framed photograph of her mother, at least I presume. It looks like it was taken in the 90s. We are standing there, both of us, looking at the photograph.

(The older woman... Meine Mutter ist...)

Narrator;

Her mother suffered tremendously from what happened in the camp, she says.

(The older woman... Aber sie nie...)

Narrator;

But she never talked about it.

(The older woman... Dann aus...)

Narrator;

When her father disappeared at the end her mother burnt all traces of him.

(The older woman... Fotos, Kleidung, Bücher...)

Berättaren;
Foton, kläder, böcker... allt.
Mamman sa att hon aldrig fick prata med någon om honom, aldrig.

(Den äldre damen... Ich durfte nicht...)

Berättaren;
Han var deras hemlighet.

(Den äldre kvinnan... Das vergesse ich nicht...)

Berättaren;
Hon kommer aldrig glömma det.
Genom fönstret ser jag trädgården. Träden är tunga av regnvåta äpplen. Vi går runt i huset och kommer snart tillbaka till köket.

(Den äldre kvinnan... Einmal habe ich ihn gefragt...)

Berättaren;
En dag frågade hon honom varför han hade en dödska på sin svarta uniformsmössa.

(Den äldre kvinnan... Das willst du nicht wissen...)

Berättaren;
Det vill du inte veta min lilla, sa han bara och log åt henne.

(Den äldre kvinnan... Mehr hat er nicht gesagt...)

Berättaren;
Inget mer sa han.

(Den äldre kvinnan... Ich wusste ja nichts...)

Berättaren;
Hon visste inget, säger hon. Hon älskade honom och han älskade henne.

(Den äldre kvinnan... Ich habe ihn geliebt...)

Berättaren;
Han läste sagor och sjöng vaggvisor för henne.

(Den äldre kvinnan... Er hat mir...)

Berättaren;
Det gjorde aldrig hennes mamma. Hon var bara tyst och stel.

Narrator;
Photos, clothes, books ... everything.
Her mother told her that she was never allowed to talk about him with anyone, ever.

(The older woman... Ich durfte nicht...)

Narrator;
He was their secret.

(The older woman... Das vergesse ich nicht...)

Narrator;
She will never forget that.
Through the window I can see the garden. The trees are heavy from apples wet from the rain. We walk around inside the house and soon get back to the kitchen.

(The older woman... Einmal habe ich ihn gefragt...)

Narrator;
One day she asked him why he had a skull on his black uniform cap.

(The older woman... Das willst du nicht wissen...)

Narrator;
You don't want to know my little one, he said and smiled at her.

(The older woman... Mehr hat er nicht gesagt...)

Narrator;
He said nothing more.

(The older woman... Ich wusste ja nichts...)

Narrator;
She didn't know anything, she says. She loved him and he loved her.

(The older woman... Ich habe ihn geliebt...)

Narrator;
He read fairytales and sang lullabies for her.

(The older woman... Er hat mir...)

Narrator;
Her mother never did that. She was just silent and stiff.

(Den äldre kvinnan... Sie war nur...)

Berättaren;

Hon tror att det som hände på andra sidan muren bröt ner hennes mamma.

(Den äldre kvinnan... Ich glaube...)

Berättaren;

Hon sätter sig ner på en av stolarna, tittar åt sidan... in i väggen på något sätt. Hon sitter där tyst.
Hon tog hand om mamman efter kriget.

(Den äldre kvinnan... Ja...)

Berättaren;

Hennes pappa försvann.

(Den äldre kvinnan... Vater war...)

Berättaren;

Dödad direkt eller fängslad av ryssarna.

(Den äldre kvinnan... Er wurde sofort umgebracht)

Berättaren;

Hon önskar att han hade en grav hon kunde gå till.

(Den äldre kvinnan... Ich wünschte...)

Berättaren;

Nu är det som om han aldrig har existerat.

(Den äldre kvinnan... Jetzt ist es so...)

Berättaren;

Han är utsuddad.

(Den äldre kvinnan... Er ist...)

Berättaren;

Det är skönt att någon är här.

Jag stannar där med henne ett tag i hennes hus. När jag sen lämnar henne och vänder mig om står hon i fönstret och vinkar försiktigt åt mig.
Under henne ligger de döda insekterna

(The older woman... Sie war nur...)

Narrator;

She thinks that what happened on the other side of the wall broke her mother down.

(The older woman... Ich glaube...)

Narrator;

She sits down on one of the chairs, looks to the side... in to the wall somehow. She sits there in silence.

She took care of her mother after the war.

(The older woman... Ja...)

Narrator;

Her father disappeared.

(The older woman... Vater war...)

Narrator;

Killed straight away or imprisoned by the Russians.

(The older woman... Er wurde sofort umgebracht...)

Narrator;

She wishes that he had a grave she could visit.

(The older woman... Ich wünschte...)

Narrator;

Now it is as if he never existed.

(The older woman... Jetzt ist es so...)

Narrator;

He has been erased.

(The older woman... Er ist...)

Narrator;

It is nice that someone is here.

I stay with her for a while in her house. Later, when I leave her and turn around she stands by the window, gently waving to me.

Beneath her lay the dead insects.

Framför mig är stationen för avrättningar. Nackskott eller gas. I det ändlösa tomrummet kan jag följa deras väg steg för steg.

Lägret är så platt tänker jag när jag står här. Märklig tanke, men det är så jag ser det. Som en evig horisont, en slags öken.

Kanske vi alla som går här är rädda. Rädda för oss själva och våra tankar. Rädda för det förgångna som tränger sig in i oss.

Det finns så mycket tystnad mellan de grå barackerna.

Om jag försöker se dem framför mig, de som fyllde barackerna och grusplanen. Om jag försöker framkalla bilder av dem blir allt oklart, suddigt. Visst jag kan se dem stå där i tusentals på raka led. Men de träder inte fram. De är genomskinliga som vatten.

(Kråkor)

Eftermiddagen är på väg över i tidig kväll och det börjar bli kyligt. Jag förstår inte detta med alla kråkor som far runt över byn. Jag tror inte jag har sett dem förut.

Efter en stunds tvekan går jag genom den lilla trädgården.

(Dörrklocka)

Och ringer på dörrklockan.

Vi sitter mittemot varandra i hans vardagsrum. Det finns något gåtfullt över honom. Det är som om han är vilse. På fel plats.

Han har jobbat i lägret sen han var tjugo.

(Ung man... Weis du...)

Berättaren;

Vet du, säger han.

(Ung man... Als ich im Lager angefangen...)

Berättaren;

När han började i lägret jobbade det en man där som kallades "Dödskallen"

(Ung man... Einige meinten...)

Berättaren;

Några av de andra sa att han hade jobbat där under kriget som SS-officer.

(Ung man... Deshalb haben sie ihn auch Totenkopf...)

Berättaren;

Det var därför han kallades "Dödskallen".

Ahead of me is the station for executions. Gunshot or gas. In the endless vacuum I can follow their path, step by step.

The camp is so flat, I am thinking whilst standing here. A strange thought, but that is how I see it. Like an eternal horizon, a kind of desert.

Perhaps all of us who walk here are scared. Scared of ourselves and our thoughts. Scared of the past that penetrates us.

There is so much silence between the grey barracks.

If I try to picture them in front of me (they who filled the barracks and the gravel yard). If I try to develop images of them everything becomes unclear, blurry. Sure, I can see them standing there in their thousands, in straight lines. But they do not appear. They are see through like water.

(Crows)

The afternoon is changing into early evening and it is getting cold. I don't understand why all these crows are flying over the village. I don't think I've seen them before. After some hesitance, I walk through the little garden.

(Doorbell)

And ring the doorbell.

We are sitting opposite each other in his living room. There is something enigmatic about him. It is as if he is lost. In the wrong place.

He has worked in the camp since he was twenty.

(Young man... Weis du...)

Narrator;

Do you know, he says.

(Young man... Als ich im Lager angefangen...)

Narrator;

When he started to work in the camp a man called "The Skull" was working there.

(Young man... Einige meinten...)

Narrator;

Some of the others said that he had worked there during the war as an SS officer.

(Young man... Deshalb haben sie ihn auch Totenkopf...)

Narrator;

That's why he was called "The Skull".

(Ung man... Aber ich habe das nie...)

Berättaren;

Det där trodde han aldrig på.

(Ung man... Obwohl er sich manchmal...)

Berättaren;

Men mannen betedde sig ganska underligt ibland. Alltid ensam och stod ofta och tittade på de där fotografierna på fångarna.

(Ung man... er war immer einsam...)

Berättaren;

Det var speciellt ett foto som verkade intressera honom.

(Ung man... Ich dachte immer...)

Berättaren,

Han tyckte alltid att det såg ut som om mannen sökte något på det.

(Ung man... Er bewegte den Kopf so...)

Berättaren;

Han liksom rörde huvudet så.

(Ung man... als wurde er das...)

Berättaren;

Som om han sökte av bilden.

(Ung man... Wenn er das Zimmer...)

Berättaren;

Det hände att han gick fram och tittade på det efter att mannen hade lämnat rummet.

(Ung man... und betrachtete sie ganz genau...)

Berättaren;

Men han kunde aldrig se något som skulle skilja det från alla de andra bilderna.

(Ung man... Alle diese Gesichter...)

Berättaren,

Alla de där ansiktena.

(Young man... Aber ich habe das nie...)

Narrator;

He never believed in that.

(Young man... Obwohl er sich manchmal...)

Narrator;

But the man acted rather strange sometimes. Always alone, often observing those photographs of the prisoners.

(Young man... er war immer einsam...)

Narrator;

It was especially one photo that seemed to interest him.

(Young man... Ich dachte imme...)

Narrator;

He thought that it looked like the man was looking for something in that photo.

(Young man... Er bewegte den Kopf so...)

Narrator;

He was moving his head like that.

(Young man... als wurde er das...)

Narrator;

As if he was searching the photo.

(Young man... Wenn er das Zimmer...)

Narrator:

Sometimes he walked up to look at the photograph when the man had left the room.

(Young man... und betrachtete sie ganz genau...)

Narrator;

But he could never see something that would differentiate it from all the other photos.

(Young man...Alle diese Gesichter...)

Narrator;

All those faces.

(Ung man... Jetzt kann ich das nicht mehr...)

Berättaren;

Nu klarar han det inte längre, säger han.

Han måste bort härifrån. Han måste se något annat.

(Ung man... Ich muss weg von hier, ich muss etwas anderes sehen.)

Berättaren;

Det är som att uppslukas av mörk materia.

(Ung man... Es ist als würde man von dunkler Materie...)

Berättaren;

Som att uppslukas av mörk materia... sa han det?

Jag vet inte vad som hände honom sen. När jag något år senare kom tillbaka hade han lämnat byn.

Jag är ensam i tågagnen. Mil efter mil av järnvägsspår. I den ena ändan lägret och byn. I den andra den stora villan. Villan för beslutet. Den slutgiltiga lösningen. Logistiken. Reinhard Heydrich är ordförande och Adolf Eichmann för protokoll. Beslutet tas på Riksmarskalk Görings order. Femton män sitter runt bordet. Stora kupade fönster ut mot trädgården och sjön. De dricker konjak och talar i mun på varandra.

Buskarna river och sliter i mig när jag tar mig runt den jättelika villan.

Det är inte första gången jag är här. Rummet med de stora kupade fönstren. Heydrich och Eichmann. Jag drar med handen över bordet där de satt. Långsamt, som att pröva mig. Heydrich granskade mötesprotokollet och gjorde strykningar och ändringar. Dokumentet fick inte avslöja för mycket men ändå tillräckligt för att förstås och binda konferensdeltagarna vid beslutet. Protokollets evakuering syftar inte på förflyttning av människor utan på förintelse. Av de trettio protokollskopiorna återfinns bara ett, nummer sexton. Som en skugga inbäddad i sig själv väntande på att dras ut. Det fanns ett liv innan konferensen tänker jag. Och det finns ett liv efter, som en slags lagbundenhet.

(Steg på golv sen ljud av tåg)

Berättaren;

På väg tillbaka ser jag genom fönstret åkrar och skogar strömma förbi. Det finns något namnlöst över landskapet. Jag räknar tågstationerna. Station efter station.

Jag var inne i en av de där lägerbarackerna för en tid sen. Mörka väggar, bastanta plankor, sovsalar fyllda med smala sängar staplade på varandra. Tätt, tätt ihop. Allt är så mörkt. Det är som att inneslutas av något totalt klaustrofobiskt.

I barackens tvätttrum möter jag en kvinna. Kanske är hon i trettioårsåldern, kanske ett par år yngre. Hon går runt mig ett par varv och tittar på mig. Är det något hon vill berätta, tänker jag. Efter ytterligare något varv ser hon mig i ögonen.

(Young man... Jetzt kann ich das nicht mehr...)

Narrator;

Now he can't stand it anymore, he says.

He needs to get away from here. He must see something else.

(Young man... Ich muss weg von hier, ich muss etwas anderes sehen.)

Narrator;

It is like being engulfed by dark matter.

(Young man... Es ist als würde man von dunkler Materie...)

Narrator;

Like being engulfed by dark matter...did he say that?

I don't know what happened to him after. When I came back a year later he had left the village.

I am alone in the train carriage. Mile after mile of railway tracks. In one end the camp and the village. In the other the huge house. The house for decisions. The final solution. Logistics. Reinhard Heydrich is the chairman and Adolf Eichmann keeps the records. Decisions are made on order from Marshal Göring. Fifteen men around the table. Big, oval windows towards the garden and the lake. They are drinking cognac and talk over each other.

The bushes are scratching and tearing me when I walk around the giant house. It is not the first time I am here. The room with the big, oval windows. Heydrich and Eichmann. I stroke the table where they sat with my hand. Slowly, as if I am testing myself. Heydrich reviewed the minutes from the meeting, made changes, crossed things off. The document could not reveal too much, but enough to bind the conference participants to the decision. The protocol's "evacuation" does not refer to the removal of people, but to extermination. Out of the thirty copies only one has been found, number sixteen. Like a shadow embedded in itself it was waiting to be dragged out. There was a life before that conference I am thinking. And there is a life after, like a kind of regularity.

(Steps on the floor, then sound of a train)

Narrator;

On my way back I see fields and forests pass by through the window. There is something nameless over the landscape. I count the train stations. Station after station.

I was inside one of those camp barracks a while ago. Dark walls, solid planks of wood, dorms filled with narrow beds on top of each other. Tight, tight together. Everything is so dark. It is like being enclosed by something totally claustrophobic.

In the barrack's wash room I meet a woman. Perhaps she is in her thirties, perhaps a few years younger. She walks around me, watching me. Is it something she wants to tell me, I ask myself. After a few lapses she looks me in the eye.

(Ung kvinna... Mein Opa hat hier...)

Berättaren;
Hennes farfar tjänstgjorde här, säger hon.

(Ung kvinna... Er war ein sehr...)

Berättaren;
Han var en väldigt ung SS-officer. Jag minns inte om jag svarar henne men jag följer henne ut från tvätttrummet. Vi går långsamt över de blankslitna golven. Hon ser sig försiktigt om.

(Ung kvinna... Er erzählte mir...)

Berättaren;
Han berättade för henne hur fångarna krälade i sin egen avföring.

(Ung kvinna... Ihre Köpfe...)

Berättaren;
Deras huvuden var som klot.

(Ung kvinna... und die Körper...)

Berättaren
Och kropparna som smala pinnar.

(Ung kvinna... sie waren hilflose...)

Berättaren;
De var som hjälplösa skelett.

(Ung kvinna... Es war ein Genuss...)

Berättaren;
Det var en njutning att plåga dem så han till dem.

(Ung kvinna... sie zu misshandeln...)

Berättaren;
Att misshandla dem.

(Ung kvinna... Ein Hochgenuss...)

Berättaren;
En sann njutning, sa han. Det hände att de slog ihjäl dem för att de var så ömkliga.

(Young woman... Mein Opa hat hier...)

Narrator;

Her granddad served here, she says.

(Young woman... Er war ein sehr...)

Narrator;

He was a very young SS officer. I can't remember if I answer her, but I follow her out of the wash room. We walk slowly across the shiny floors. She is looking around, carefully.

(Young woman... Er erzählte mir...)

Narrator;

He told her how the prisoners crawled around in their own faeces.

(Young woman... Ihre Köpfe...)

Narrator;

Their heads were like globes.

(Young woman... und die Körper...)

Narrator;

And their bodies thin as rakes.

(Young woman... sie waren hilflose...)

Narrator;

They were like helpless skeletons.

(Young woman... Es war ein Genuss...)

Narrator;

He told them it was a pleasure to torture them.

(Young woman... sie zu misshandeln...)

Narrator:

To abuse them.

(Young woman... Ein Hochgenuss...)

Narrator;

A true pleasure, he said. Sometimes they killed them because they were so pitiful.

(Ung kvinna... Manchmal haben sie...)

Berättaren;
Han hatade den där ömkligheten.

(Ung kvinna... dass sie sich...)

Berättaren;
Att de inte kunde försvara sig.
Det ser ut som om hon fryser.

(Ung kvinna... Mitentscheiden zu dürfen...)

Berättaren;
Höjdpunkten för honom var när han fick vara med att välja ut de som skulle till gasen, berättar hon.

(Ung kvinna... Ihnen in die Augen zu schauen...)

Berättaren;
Att se dem i ögonen.

(Ung kvinna... Ihre Reaktion...)

Berättaren;
Att se hur de reagerade.

(Ung kvinna... ob sie apathisch wurden...)

Berättaren;
Om de blev apatiska eller om de hatade honom.

(Ung kvinna... Hass hat er respektiert...)

Berättaren;
Hatet respekterade han.

(Ung kvinna... Er hat ihnen nachgesehen, als sie aus der Schlange traten...)

Berättaren;
Han såg efter dem när de lämnade kön och mötte de andra dödsdömda.

(Ung kvinna... Sie wussten, was sie...)

Berättaren;
De visste vad som väntade dem.

(Young woman... Manchmal haben sie...)

Narrator;
He hated this misery.

(Young woman...dass sie sich...)

Narrator;
That they could not protect themselves.
It looks like she is freezing.

(Young woman... Mitentscheiden zu dürfen...)

Narrator;
His highlight was when he got to choose who should go to the gas, she says.

(Young woman... Ihnen in die Augen zu schauen...)

Narrator;
To look them in the eyes.

(Young woman... Ihre Reaktion...)

Narrator;
To see how they reacted.

(Young woman... ob sie apathisch wurden...)

Narrator;
If they became apathetic or if they hated him.

(Young woman... Hass hat er respektiert...)

Narrator;
He respected the hate.

(Young woman... Er hat ihnen nachgesehen, als sie aus der Schlange traten...)

Narrator;
He watched them when they left the queue before meeting the other condemned.

(Young woman... Sie wussten, was sie...)

Narrator;
They knew what awaited them.

(Ung kvinna... und es war...)

Berättaren;

Men det var som om hatat och skräcken försvann.

(Ung kvinna... als sie sich...)

Berättaren;

När de förenades där inför döden.

(Ung kvinna... Das fand er schön...)

Berättaren;

Han tyckte det var vackert, säger hon.

Hon liksom vallar mig genom barackens olika rum.

(Ung kvinna... Ich glaube Opa war besessen...)

Berättaren;

Hon tror att han blev besatt av det där. Makten över människors liv.

(Ung kvinna... Ich habe ihn sehr gemocht...)

Berättaren;

Hon tyckte mycket om honom och förstod inte vad han gjort.

(Ung kvinna... Er hat mir Dinge erzählt...)

Berättaren;

Han berättade saker för henne och det tyckte hon om.

Vi går tysta bredvid varandra omslutna av rummen. När de sen öppnade lägret många år senare kom han tillbaka hit flera gånger om året.

(Ung kvinna... da war er ja schon ziemlich alt.)

Berättaren;

Då var han ju rätt gammal, säger hon.

Hon stannar till framför ett av barackens fönster och ser ut.

(Ung kvinna... Ich glaube...)

Berättaren;

Hon är övertygad om att han återvände hit för att han var tyngd av skuld.

(Young woman... und es war...)

Narrator;

But it was as if the hate and the fear disappeared.

(Young woman... als sie sich...)

Narrator;

When they were united there in front of death.

(Young woman... Das fand er schön...)

Narrator;

He thought it was beautiful, she says.

It is like she shepherds me through the rooms of the barrack.

(Young woman... Ich glaube Opa war besessen...)

Narrator;

She thinks that he became obsessed by it. The power over people's lives.

(Young woman... Ich habe ihn sehr gemocht...)

Narrator;

She liked him a lot and did not understand what he'd done.

(Young woman... Er hat mir Dinge erzählt...)

Narrator;

He told her things and she liked that.

We are walking in silence next to each other, surrounded by the rooms. When they opened the camp many years later he came back here several times a year.

(Young woman... da war er ja schon ziemlich alt...)

Narrator;

He was old then, she says.

She stops in front of one of the barrack's windows, and looks out.

(Young woman... Ich glaube...)

Narrator;

She is convinced that he returned here because he was burdened by guilt.

(Ung kvinna... dass er Vergebung suchte...)

Berättaren;
Att han sökte försoning.

(Ung kvinna... Warum sonst...)

Berättaren;
Varför skulle han annars komma tillbaka gång på gång och gå här ensam timme efter timme.

(Ung kvinna... Er wolte das Leben verstehen...)

Berättaren,
Han ville förstå livet.

(Ung kvinna... Sagte er...)

Berättaren;
Sa han till henne.

Nu är han död och hon tänker att hon kommer hit i hans ställe. Att hon fortsätter där han slutade. Utanför baracken skiljs vi åt. Jag förstår att hon har ett namn men jag frågar inte efter det. Det går grupper av människor där ute i lägret ser jag. Tysta går de.

Den bruna färgen flagnar på utsidan av huset. Jag vet egentligen ingenting om honom och han vet inget om mig. Han sitter där i sin soffa.

(Mannen i soffan... Für die Meisten...)

Berättaren;
Det är många här som inte bryr sig om lägret, säger han. Men för honom betyder det mycket.

(Mannen i soffan... Deswegen bin ich...)

Berättaren;
Det var därför han flyttade hit.

(Mannen i soffan... Min Nachbar findet...)

Berättaren;
Hans granne tycker det är avskyvärt det som hände. Och han brukar hålla med honom. Men bara för grannsämjan.

Plötsligt börjar han kavla upp skjortärmen på sin högra arm.

(Young woman... dass er Vergebung suchte...)

Narrator;
That he sought for reconciliation.

(Young woman... Warum sonst...)

Narrator;
Why would he otherwise come back time after time and walk around here alone for hours.

(Young woman... Er wolte das Leben verstehen...)

Narrator;
He wanted to understand life.

(Young woman... Sagte er...)

Narrator;
He told her.

Now he is dead and she thinks that she comes here in his place. That she continues where he ended.

Outside the barrack we take different paths. I understand that she has a name but I don't ask for it. I can see groups of people out there in the camp. They walk in silence.

The brown colour is peeling off the wall of the house. I don't know anything about him and he does not know anything about me. He sits there on his sofa.

(The man on the sofa... Für die Meisten...)

Narrator;
There are many here who do not care about the camp, he says. But for him it means a lot.

(The man on the sofa... Deswegen bin ich...)

Narrator
That is why he moved here.

(The man on the sofa... Min Nachbar findet...)

Narrator;
His neighbour thinks it is abhorrent, what happened. And he usually agrees with him. But only for the neighborliness.

Suddenly he starts rolling up his shirt sleeve on his right arm.

(Mannen i soffan... Ich ziege dir etwas...)

Berättaren;

Han vill visa mig något som ingen annan här har sett.

(Ljudet av skjortan som dras upp över armen)

Berättaren;

Han har en tatuering långt upp på sin arm. Den är så liten så jag får sträcka mig fram mot honom. Han skrattar lite åt mig. Det är fyra bokstäver. Jag kryper närmare. "Wenn" står det. "Om". Jag tittar frågande på honom. Han har ordet "om" tatuerat på armen. Han ler åt min dumma uppsyn.

(Mannen i soffan... Wenn...)

Berättaren;

Wenn säger han. Jag förstår ingenting.

(Mannen i soffan... Wenn die Geschichte einen anderen Lauf genommen hätte...)

Berättaren;

Om historien hade tagit en annan väg.

Han reser sig från soffan, drar ut en byrålåda och tar fram en pistol. Han ser på mig och sen på pistolen. Han håller hårt i den.

(Mannen i soffan... Vater hat sich nach dem Krieg...)

Berättaren;

Hans pappa sköt sig med den efter kriget. Mamman tog den ur pappans hand.

(Mannen i soffan... Als ich erwachsen wurde...)

Berättaren;

När han blev vuxen gav mamman honom pistolen.

(Mannen i soffan... und jetzt ist es so...)

Berättaren;

Nu är det som den väntar på mig, säger han.

Är detta ett förrum till helvetet tänker jag. Min hand söker sig till dörrhandtaget. Jag greppar handtaget och för det ner och sen upp. Ner igen och sen upp. Det var innanför den dörren de femton hade sitt möte. Heydrich, Eichmann. En dödsförberedelse. Efter beslutet sjunger de sånger. De står på stolarna och sjunger, och skålar. Sen kliver de upp på bordet. De upprepar det fler gånger. Först på stolarna sen upp på bordet igen. Det är en gammal nordtysk sed. Heydrich lär dem.

(The man on the sofa... Ich ziege dir etwas...)

Narrator;

He wants to show me something no one else has seen before.

(Sound of the shirt sleeve being rolled up)

Narrator;

He has a tattoo on his upper arm. It is so small that I have to lean towards him. He laughs at me. It is four letters. I move closer. "Wenn" it says. "If". I look at him curiously. He has the word "if" tattooed on his arm. He smiles at my stupid look.

(The man on the sofa... Wenn...)

Narrator;

Wenn, he says. I don't understand anything.

(The man on the sofa... Wenn die Geschichte einen anderen Lauf genommen hätte...)

Narrator;

If history had taken another turn.

He jolts up from the sofa, pulls open the drawer and takes out a gun. He looks at me, and then at the gun. He grips it tightly.

(The man on the sofa... Vater hat sich nach dem Krieg...)

Narrator;

His father shot himself with it after the war. His mother took it out of his father's hand.

(The man on the sofa... Als ich erwachsen wurde...)

Narrator;

When he grew up his mother gave him the gun.

(The man on the sofa... und jetzt ist es so...)

Narrator;

Now it is like it is waiting for me, he says.

Is this a waiting room to hell I ask myself. My hand is searching for the door handle. I grip the handle and move it down and then up. Heydrich, Eichmann. A preparation for death. After the decision they are singing songs. They are standing up on their chairs, singing and cheering. Then onto the table. They repeat it several times. First on the chairs and then up on the table again. It is an old Northern German custom. Heydrich teaches them.

Berättaren;

Efteråt sitter de stilla och slappnar av. Jag står där och rycker i handtaget. Sen går jag in i salen. Med min mobilkamera filmar jag väggarna, taket och golvet de gått på.

(Steg i grus)

Berättaren;

Husen står på rad bakom mig. De gamla SS-husen. Jag står där med en man som jag träffat några gånger. Han och hans fru och hans son, femårige son, har bott här bara ett par år. Ibland känns det tungt att bo här säger han och tittar ut över husen.

(Mannen med pojken... Manchmal ist es schwer...)

Berättaren;

De som bodde i husen tidigare ska inte fortsätta att äga dem.

(Mannen med pojken... Die, die früher hier gewohnt...)

Berättaren;

Deras brott ska inte äga husen.

(Mannen med pojken... Ihre Verbrechen sollen...)

Berättaren;

De har inte bott här så länge men det känns som att huset har accepterat dem säger han.

(Mannen med pojken... Wir wohnen noch nicht...)

Berättaren;

Han blir tyst en stund. Tittar sig runt på husen. Sen ser han på mig. Hans pappa berättade en gång att hans farfar hade tillhört en hundpatrull eller något liknande under kriget. De jagade folk med hundar.

(Mannen med pojken... Sie haben mit der Hunden...)

Berättaren;

De hade svarta uniformer.

(Mannen med pojken... Sie hatten schwarze...)

Berättaren;

Det var det ända pappan berättade. Han sa inget mer.

(Mannen med pojken... Das war alles...)

Narrator;

Afterwards they sit still, relaxing. I am standing there, yanking the door. Then I enter the hall. With my mobile phone I film the walls, the ceilings and the floors they walked across.

(Steps on gravel)

Narrator;

Behind me, rows of houses. The old SS-houses. I am standing there with a man I've met a few times. Him and his wife and his son, five-year-old son, have lived here only a few years. Sometimes it feels heavy to live here, he says and looks out over the houses.

(The man with the boy... Manchmal ist es schwer...)

Narrator;

Those who lived in these houses should not continue to own them.

(The man with the boy... Die, die früher hier gewohnt...)

Narrator;

Their crimes shall not own these houses.

(The man with the boy... Ihre Verbrechen sollen...)

Narrator;

They have not lived here so long but it feels like the house has accepted them, he says.

(The man with the boy... Wir wohnen noch nicht...)

Narrator;

He goes silent for a while. Looks around at the houses. Then he looks at me. His father told him once that his grandad was part of a dog patrol or something like that, during the war. They hunted people with dogs.

(The man with the boy... Sie haben mit der Hunden...)

Narrator;

They wore black uniforms.

(The man with the boy... Sie hatten schwarze...)

Narrator;

That was the only thing his father told him. He did not say anymore.

(The man with the boy... Das war alles...)

Berättaren;

Några dagar senare ser jag en gammal man där i lägret. Han sitter ensam på en bänk. Jag sätter mig ner bara ett par meter ifrån honom på hans högra sida. Det ser ut som om han fokuserar på en punkt någonstans framför sig. Då och då ser han sig omkring. Flackar lite med blicken men återkommer hela tiden till den där punkten. Han rör fötterna fram och tillbaka. Vad är det han tittar på? Är det den grå baracken? Är det fönstret? Fönstret längst ut på barackens högra sida.

(Gammal man i lägret... Hier zu sitzen...)

Berättaren;

Att sitta här är som en färd utan återvändo säger han. Det som är lämnat kvar på andra sidan av den där väggen var mitt liv.

(Gammal man i lägret... Ich war ein junger Mann...)

Berättaren;

Jag var en ung man i den där baracken.

(Gammal man i lägret... ich möchte...)

Berättaren;

Han vill egentligen inte tala om det. Det är bara vi två här. Det rör sig folk utmed muren och vid vaktornen. Men här är vi ensamma. Jag har varit uppe i de där tornen. De täcker hela lägret. Man ser allt. Exakt uträknat. Inte en död vinkel.

(Gammal man i lägret... Wir hatten unsere Betten...)

Berättaren;

De hade sina sängar vid fönstret. Efter en stund reser han sig och går fram mot baracken. Han tittar in genom fönstret. Drar med handen utmed rutan och utmed fönsterbågen.

(Gammal man i lägret... Ich glaube das war diese hier...)

Berättaren;

Jag tror det var den här säger han. Eller var det inte det? De såg ju alla likadana ut. Det var hur många som helst.

(Fåglar)

Berättaren;

Omgärdad av ytterligare en mur ligger fängelsebaracken. Utanför den står några tjocka pålar gjutna i marken. Längst upp på var och en av dem sticker det ut en kraftig spik. Spikarna pekar inte rakt ut. De vinklar några grader upp mot himlen. Man binder fångens händer bak på ryggen, vid rygglutet. Sen lyfter man upp kroppen och häktar på de bakbundna händerna på spiken. Eftersom händerna är bundna bakom ryggen blir belastningen på axlar och skuldror fruktansvärd.

Narrator;

A few days later I see an old man in the camp. He sits on his own on a bench. I sit down only a few meters away from him, on his right-hand side. It looks like he is focusing on a point somewhere in front of him. Every now and then he looks around. Flickering his eyes but always returns to that point. He moves his feet from side to side. What is he looking at? Is it the grey barrack? Is it the window? The furthest window on the right-hand side of the barrack.

(Old man in the camp... Hier zu sitzen...)

Narrator;

To sit here is like a journey without an ending, he says. What is left on the other side of this wall was my life.

(Old man in the camp... Ich war ein junger Mann...)

Narrator;

I was a young man in that barrack.

(Old man in the camp... ich möchte...)

Narrator;

He does not want to talk about it. It is just us two here. People are moving alongside the wall and beneath the watchtowers. But here we are alone. I have been up those towers. They cover the whole camp. You can see everything. Meticulously calculated. Not a dead angle.

(Old man in the camp... Wir hatten unsere Betten...)

Narrator;

They had their beds by the window. After a while he rises and walks towards the barrack. He looks through the window. Feels his hand along the glass and the window sash.

(Old man in the camp... Ich glaube das war diese hier...)

Narrator;

I think it was this one, he says. Or wasn't it? They all looked the same. There were so many.

(Birds)

Narrator;

Surrounded by another wall are the prisoner's barracks. Outside there are some thick poles molded in the ground. On the top of every pole there is a big spike. The spikes don't point straight out. They are angled a few degrees towards the sky. You tie the prisoners' hands behind their back, at the lower of the back. Then you lift the body and latch the back bound hands on to the spike. Because the hands are tied the pressure on the shoulders is terrible.

(Gammal man i lägret... Man nemnt es Strappado...)

Berättaren;
Strappado heter det säger han.

(Gammal man i lägret... Wenn man den Druck...)

Berättaren;
Vill man öka trycket på kroppen hänger man tyngder på fötterna. Smärtan är obeskrivlig.

Vi står där båda två och betraktar de tjocka pålarna med sina svarta spikar.

(Gammal man i lägret... Der Todd der Welt...)

Berättaren;
Världens död säger han.

(Gammal man i lägret... Verstehst du?)

Berättaren;
Vad menar han?

Den gamle mannen går där i lägret i alla riktningar. Öster, väster, norr och söder. Timme efter timme. Jag följer honom. Vi förenas i det där gåendet på något sätt. En långsam förflyttning av två kroppar. Så stannar han till vänder sig om och ser på mig.

(Gammal man i lägret... Zeit sich zu trennen...)

Berättaren;
Dags att skiljas säger han.
Jag nickar till svar och följer honom till lägrets utgång. Han lägger sin hand på min axel. Han lämnar mig och jag ser honom försvinna in i byn.
Jag vänder tillbaka in i lägret. Solen ligger lågt och ljuset mattas långsamt av. Men ur det uppstår en märklig och nästan bländande klarhet. I byn står husen på rad, vita, bruna och gula. Alla med små trädgårdar. Lägret och byn. Här är historierna beständiga tänker jag där jag står. Eviga.

Dagen efter lämnar jag lägret och byn. Ett stilla och tunt regn faller. Barnen stojar och leker på den lilla skolgården. Några av dem vinkar när jag passerar dem. Bortom barnens lek skymtar jag muren och vaktornen. Efter en stund stannar jag till och ser mig om en sista gång. I regndiset har byn på något sätt upplösts, suddats ut.

(Old man in the camp... Man nemnt es strappado...)

Narrator;

It is called Strappado, he says.

(Old man in the camp... Wenn man den Druck...)

Narrator;

If one wants to increase the pressure on the body they hang weights on the feet. The pain is indescribable.

We are standing there, both of us, watching the thick poles with their black spikes.

(Old man in the camp... Der Todd der Welt...)

Narrator;

'The world's death', he says.

(Old man in the camp... Verstehst du?)

Narrator;

What does he mean?

The old man walks through the camp in all directions. East, West, North and South. Hour after hour. I follow him. We are united in this walking somehow. A slow movement of two bodies. Then he stops, turns around and looks at me.

(Old man in the camp... Zeit sich zu trennen...)

Narrator;

It is time to walk separate ways, he says.

I nod and follow him to the camp's exit. He puts his hand on my shoulder. He leaves me and I can see him disappear into the village.

I turn back into the camp. The sun is low and the light is slowly fading. But from it emerges a peculiar and almost blinding clarity. The rows of houses in the village, white, brown and yellow. All with little gardens. The camp and the village. Here the stories are constant I think. Eternal.

The day after I leave the camp and the village. A light rain is falling. The children are playing on the little school playground. Some of them wave when I pass. Beyond the playing children I catch a glimpse of the wall and the watchtowers. After a while I stop and turn around one last time. In the rainy haze the village has somehow dissolved, been erased.